

PIYANO EĞİTİMİNDE BELLEK GELİŞTİRİCİ YÖNTEMLER

Öğr.Gör. Suzan BEYDAĞ

Buca Eğitim Fakültesi

Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü - İZMİR

ÖZET

Birçok piyano öğretmeni ve öğrencisi için parçaları ezbere çalabilmek önemli bir problemdir. Ezberleme, kimilerinde doğuştan gelme bir yetenek olarak varolmasına karşın, buna sahip olmayanlar için, ezberlemeyi geliştirebilecek bazı yöntemler de bulunmaktadır. Bunların başlıcaları, analiz yöntemi, el pozisyonu yöntemi, öğrenirken ezberleme ve yavaş çalma olarak sıralanabilir. Bu yöntemlerin yararları kişiden kişiye değişebildiği gibi, aynı kişi için değişik müzik türlerinde farklı yöntemler kullanmak gerekebilir. Öğretmen bu konuda öğrencisini iyi tanımalı ve onun için en uygun metodu buluncaya kadar uğraşmalıdır. Buna rağmen, konser sırasında parçayı çalarken unutmaya durumlarında, öğrencinin çok fazla dikkati çekmeden parçayı bitirebilmesini sağlayacak bazı yollar da öğretilmelidir.

Anahtar Sözcükler : Bellek , El Pozisyonu , Ezberleme , Piyano

ABSTRACT

Playing from memory is an important problem for many piano teachers and students. Although some people are endowed with the gift to memorise there are some methods to improve the memorisation. Most of these methods are listed as the analysis method, hand position, memorising in learning and slow performance. The beneficial of the methods can change from person to person. Moreover different methods needs to be use of different music types for same the student. The teacher must know his student and has to find the best methods for him. Students have to be taught some ways which enable them to manage to finish the piece of music without drawing a lot of attention in case they might forget the notations.

Key Words : Memory , Hand Position , Memorisation , Piano

Başta konser piyanistleri olmak üzere , birçok piyano öğretmeni ve öğrencisi için, parçaları ezbere çalabilmek, önemli bir problemdir. Bunun nasıl sağlanacağı hep sorulur. Ama bunun yanıtını vermek hiç de kolay değildir.

Doğuştan gelen bu bellek yeteneği, her insanda birbirinden farklıdır. Bazıları bunu hiçbir çaba harcamadan bazıları da çok çaba harcayarak başarırlar. Kimileri de çok çalışmalarına rağmen ezbere çalabilecek bir seviyeye ulaşamazlar.

Müzik belleğini geliştirecek bir çok yöntem vardır. Fakat bunlardan hiçbirine en iyi yöntem diyemeyiz. Her öğrencinin kendisi için seçtiği bir yöntem vardır. Üstelik bir öğrencinin , herhangi bir müzik tipi için kendisine seçtiği yol, diğer bir müzik tipi için çok fazla yararlı olmayabilir. Bu yüzden öğrenci, elindeki parça için en uygun çalışma yöntemini seçmelidir. Aşağıda, genelde kullanılan belleğe alma metotlarından, kısa başlıklar halinde bahsedilmiştir .

Fotoğraf Hafızası

Partiler , bir fotoğraf gibi belleğe alınır ve gerektiğinde göz önüne getirilerek hatırlama sağlanır. Bazıları gerçekten bunu yapabilir ama bu çok küçük bir azınlıktır.

İçgüdü

Bu, büyük olasılıkla en çok kullanılan yöntemdir. Parça, genellikle öğrenme aşamasında defalarca tekrarlanarak çalınır. Sonunda öğrenci, parçayı ezberlemek için özel bir şey yapmamış olmasına rağmen, müziğin belleğine kendiliğinden yerleştiğini fark eder. Parçayı konserde çalarken de içgüdüsel olarak çalar.

İçgüdüsel yöntemin diğer bir uygulaması da parçayı , bir iki ölçülük cümlelere ayırıp, her küçük parçayı ezberlemek şeklindedir. Bellek , o kadar güvenilecek bir kaynak olmadığına göre bunun yanında diğer yöntemlerden de yararlanmak gerekir.

El Pozisyonu

Bu yöntemde öğrenci, çalarken ellerinin ne şekilde görüldüğünü hatırlar.(Sağ el burada yukarı kalkar, sol el hareket etmez gibi.) Bazı öğrenciler ellerin pozisyonlarını ayrı olarak hatırlamayı daha yararlı görürken, büyük bir çoğunluk ellerin birlikte hareketlerini belleklerine almayı tercih eder. İki elin pozisyonunun birlikte hatırlanması, ellerin aynı anda çalmasını kolaylaştıracağı için daha yararlı olacaktır. Buna, parmak hafızası da denmektedir. Fakat, bu da içgüdüsel yöntem gibi çok güvenilmeyecek bir yöntemdir. Çünkü, parmakların en küçük kaymasında kişi, tuşe üzerinde parmaklarının yerini unutacaktır. O yüzden bu iki hatırlama metodu , diğerlerinin destekleyicisi şeklinde kabul edilip, kendi başına bir yöntem olarak kabul edilemez.

Analiz Yöntemi

Çoğunluğun ortak görüşü olan Analiz Yöntemi , birincil metot kabul edilmiştir.

Giriş teması hangi anahtarla başlamaktadır ?

İkinci bir tema var mıdır ?

Birinci tema ile nasıl karşılaştırılır ve farklılıkların neler olduğu nasıl bulunur ?

İkinci tema için besteci hangi anahtarı kullanmıştır ?

İki tema arasındaki geçiş nasıl yapılmıştır ?

Temalar arasında nasıl bir ilişki vardır ?

Bu ilişki, parçanın ilerleyen bölümlerinde tekrarlanmış mıdır yoksa farklı bir temaya mı geçilmektedir ?

Bu gibi sorularla parça baştan sona sorgulanır ve yapısı tam olarak anlaşılır. Bundan sonra çalma sırasında hatırlama daha kolay olacaktır.

Analizle hatırlama, küçük bölümler halinde başlar. Sonra öğrenci daha geniş bölümlere geçebilir. Bu arada küçük bölümlerin kendi aralarında olan geçişlerini ve ilişkilerini de incelemek gerekir.

Öğrenirken Belleğe Alma

Bazı öğrenciler , parçayı öğrenirken belleklerine almayı tercih ederler. Parça, küçük bölümlere ayrılır ve her bölüm ustalaşınca kadar tekrarlanarak çalınır. Sonra bellek çalışmaya başlar ve mümkün olduğunca hatasız olarak ezberden çalmaya başlanır. Öğrenci tekrar başa döner ve yavaş çalarak hata yaptığı yerleri tekrar çalışır.

Sondan Başlayarak Hatırlama

Parçanın çalınması öğrenildikten sonra, sondan başlayarak ezberlenmeye çalışılır. Parça, önce bir iki cümlelik küçük bölümlere ayrılır. Bu ayırma işleminde parçanın tematik yapısı, anahtarlar ve diğer ortak noktalar göz önünde bulundurulmalıdır. Son cümlelerin numarası 1 olacak şekilde başa doğru numaralandırılır. Sonra 1 numaradan başlayarak çalışmaya başlanılır. 2 numaradan 1'e nasıl geçildiğine dikkat edilerek çalışma sürdürülür. Bu yöntemin en önemli faydası , özellikle parçanın bitişini garanti altına almasıdır.

Yavaş Çalma

Parçayı öğrenmeye çok yavaş çalarak başlanır. Bu metodu, genellikle ileri seviyedeki kişiler uygulayabilir. Yavaş çalma , diğer hatırlama metotlarını devre dışı bırakır. Çünkü eller , normal çalma durumundaki gibi hareket etmez ve müzik normal hızındaki gibi duyulmaz. Bu yöntemin en önemli

noktası , beynin bir sonraki notayı hatırlayacak şekilde çalışmasıdır. Eğer bu parça daha önce normal hızında çalışıldı ise , bu yöntem yararlı olmayacaktır. Yani ilk çalışmaya başlandığı andan itibaren bu yöntem uygulanmalıdır. Diğer hatırlama yöntemleri , bu yöntemin kullanılmasını zorlaştırır.

Çalarken Yapılan Hatalar

Kabul edilmelidir ki, bir piyanist için en kötü kabus, çalarken yaptığı hatalardır. Bunların üstesinden gelebilmek için şöyle bir yöntem kullanılabilir : Parçanın içindeki en belirgin noktalar seçilir. Kısa parçalar için bu noktalar giriş, gelişme ve sonuç bölümleri olabilir. Fakat sonat gibi uzun eserlerde “ 2. temanın başlangıcı ” gibi daha kısa aralıklı noktalar seçilir. Çalarken unutup geriden başlarsanız, bunu birçok kişi fark edecektir. Ama belirlediğiniz bu noktalardan en yakınına, ileriye doğru atlarsanız, çok az kişi bunun farkına varacaktır. Böylece çalmaya devam edilmiş olur.

Belirgin noktalara atlama yöntemi için , daha önceden alıştırmayı yapmak da mümkündür. Çalışmalar sırasında öğretmen, öğrenciye herhangi bir anda dur diyerek, bir sonraki belirgin noktaya atlamasını sağlayabilir.

Durum iyice kötüye gittiğinde ise en iyi kurtuluş yolu, her tonda dominant-tonik akoru ile bir kadans yapabilme becerisine sahip olmaktır. Böyle bir durumla karşılaşıldığında bir kadans ya da kadansın biraz daha dışına çıkıp bestecinin stilinde olmak kaydıyla doğaçlama bir şeyler çalıp parça bitirilebilir.

Diğer bir problem de , konser salonundaki gürültü ve kargaşalardan etkilenilmesidir. Bunlardan etkilenmemek için öğretmen, öğrencisini şöyle eğitebilir :

Alıştırmalar sırasında çevresinde dolaşır, yüksek sesle konuşur, kapıyı açar kapatır, yada değişik bir enstrüman çalar. Bu da öğrencinin böyle bir ortamda , daha iyi bir performans çıkarmasını sağlar.

Öğrenci, burada anlatılan birçok yöntemi denedikten sonra bile, eserleri ezbere çalabilecek performansa sahip olamayabilir. Bunun için çok fazla üzülmemek gerekir. Çünkü bir müzisyen için, müzikal bir yeteneğe sahip olmak da, en az ezbere çalmak kadar önemlidir.

Kaynaklar :

Lewis, Martha Beth, Piano Education – 1999

Açıkgöz, Kamile Ün, Etkili Öğrenme ve Öğretme - 1996

Pamir, Leyla, Müzikte Yaratıcının Gücü - 1981

Pamir, Leyla, Çağdaş Piyanoyu Eğitimi - 1982